

DISKUSE

Zpovědní tajemství v českém právu ve světle (nejen) sjednaného konkordátu se Svatým stolicem

Tomáš Grygar*

Abstrakt: Článek se věnuje poněkud opomíjené materii zpovědního tajemství v českém právu, která nabývá na aktuálnosti zejména v důsledku sjednaného konkordátu se Svatým stolicem z října 2024. Příspěvek nejprve stručně přibližuje zpovědní tajemství v kanonickém právu a zdůrazňuje jeho absolutní neporušitelnost, která není světským právem vždy důsledně respektována. Následně analyzuje vybrané konfesněprávní normy dotýkající se ochrany zpovědního tajemství v českém právu, především pak § 7 odst. 1 písm. e) zákona o církvích a § 367 a 368 trestního zákoníku, a to mimo jiné ve světle sjednaného konkordátu. Autor upozorňuje na to, že uznal-li stát v konkordátu bezvýhradně zpovědní tajemství, uznal tím i jeho neporušitelnost v rámci práva vnitrostátního.

Klíčová slova: zpovědní tajemství, konfesní právo, duchovní, autonomie církve, nepřekážení trestného činu, ochrana informací

Úvod

Věrouka většiny církví na našem území zná nejrůznější formy vyznání hříchů, které mají vést k jejich odpuštění. Římskokatolická církev, která je co do počtu věřících největší církví v České republice,¹ pak považuje za jednu ze svátostí² tzv. svátost smíření (pokání, též svatou zpověď), kterou kající (*paenitēns*) zpytuje svědomí, vyznává udělovateli svátosti své hříchy, vyjadřuje nad nimi lítost a předsevzetí se polepšit, a „žádá“ od udělovatele rozhřešení od hříchů (Kán 959 Kodexu kanonického práva z roku 1983,³ dále jen „CIC 1983“), přičemž následně vykoná pokání.⁴ V průběhu této svátosti se její udělovatel,

* JUDr. Tomáš Grygar, Ph.D., vedoucí Centra pro vzdělávání a inovace ve veřejné správě, Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci; garant právních předmětů, Fakulta managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně; asistent, Ústavní soud. E-mail: tomas.grygar@upol.cz. Příspěvek vyjadřuje výlučně osobní názory autora, nikoliv stanoviska institucí, na nichž působí.

¹ Sčítání 2021 – náboženská víra In: ČSÚ [online]. [cit 2024-12-30]. Dostupné z: <https://scitani.gov.cz/nabozenska-vira>.

² Za jednu ze sedmi svátostí je považována od poloviny 12. století – READ, G. The Seal of Confession. *Law & Justice – The Christian Law Review*. 2022, No. 188, s. 31.

³ *Codex Iuris Canonici* z roku 1983 představuje základní právní předpis Římskokatolické církve (pramen kanonického práva), přijatý během pontifikátu papeže Jana Pavla II. Nahradil dřívější kodex z roku 1919 (dále jen „CIC 1919“). Blíže k přijetí a obsahu kodexů monografie: SCHMOECKEL, M. *Kanonisches Recht: Geschichte und Inhalt des Corpus Iuris Canonici. Ein Studienbuch*. München: C. H. Beck, 2020. Z česky psaných publikací např. TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Církevní právo*. 2. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 56 an. Tzv. východní církve (v čele s řeckokatolickou církví) pak vychází z kodexu východních církví (*Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium*), promulgovaného v roce 1990. K tomu např. DVOŘÁČEK, J. *Východní kanonické právo*. Praha: Apoštolský exarchát řeckokatolické církve: Institut sv. Kosmy a Damiána, 2014.

⁴ TOMÁŠEK, F. *Katolický katechismus*. Praha: Česká katolická charita, 1968, s. 77.

kterým může být podle kanonického práva pouze k tomu pověřený kněz (viz dále část 1.), dozvídá od kajčnicka informace, respektive „zveřejněné tajemství“ (*secretum comissum*),⁵ které podle církevního práva podléhá přísné ochraně.

Ochranu zpovědního tajemství ve vazbě na ústavně zaručenou svobodu vyznání reflektuje také světské právo většiny demokratických právních zemí.⁶ To se týká i České republiky, která uznává zpovědní tajemství jako (být pouze jako zvláštní) právo registrovaných církví a náboženských společností (§ 7 odst. 1 písm. e) círč. z.7). Ne vždy však „splývá“ rozsah ochrany zpovědního tajemství zakotvený v církevním právu na straně jedné a v konfesním (světském) právu na straně druhé, protože mezi nimi může v některých případech nastat „kolize“. Příkladem, kterému bude v rámci tohoto článku věnována pozornost, může být v českém právu skutková podstata nepřekážení trestného činu (§ 367 tr. z.), z níž nejsou, na rozdíl od neoznámení trestného činu (§ 168 odst. 3 tr. z.), výslovně „vyjmuti“ duchovní, kteří se o trestné činnosti dozvěděli v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství.

Rozsah ochrany, jakou má poskytovat světské právo zpovědnímu tajemství, je předmětem právních, filosofických i politických sporů, o čemž ostatně svědčí i diskuse v komorách Parlamentu při projednávání nové Smlouvy o úpravě vzájemných vztahů mezi ČR a Svatým stolcem z října 2024 (dále jen „smlouva“ nebo „konkordát“), s jejíž ratifikací již obě komory Parlamentu vyslovily souhlas. Současně však skupina senátorů podala dne 6. 3. 2025 k Ústavnímu soudu návrh⁸ na posouzení souladu této mezinárodní smlouvy (konkordátu) s ústavním pořádkem, přičemž do rozhodnutí Ústavního soudu (případně až do okamžiku odstranění nesouladu smlouvy s ústavním pořádkem, shledá-li jej Ústavní soud)⁹ nemůže prezident republiky smlouvu ratifikovat.¹⁰ Jakkoliv představují výhrady k zakotvení zpovědního tajemství v čl. 4 konkordátu (2024) pouze menší část návrhu skupiny senátorů na preventivní kontrolu ústavnosti (jde zhruba o 4 strany z celkových 23), právě úprava zpovědního tajemství vyvolává zřejmě největší diskuse i odpor části veřejnosti. Patrně i z tohoto důvodu nebyla materie zpovědního tajemství obsažena v konkordátu z roku 2002, který byl sice sjednán, avšak k jeho ratifikaci Parlament posléze neudělil souhlas.

Úprava zpovědního tajemství v českém právu a v samotném čl. 4 sjednaného konkordátu, který by se po ratifikaci a publikaci ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, stal součástí právního řádu (čl. 10 Ústavy), vyvolává zásadní otázky, na které dosud právní nauka (a pochopitelně ani praxe) neposkytla odpovědi. Například: Je současná právní

⁵ GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesní právo*. Bratislava: C. H. Beck, 2023, s. 201.

⁶ Viz dále část 3.2 příspěvku.

⁷ Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění pozdějších předpisů.

⁸ Řízení je vedeno pod sp. zn. Pl. ÚS 8/25 (soudce zpravodaj M. Hulmák), přičemž návrh je veřejně dostupný na internetových stránkách Ústavního soudu k sekci projednávaných plenárních věcí: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Navrhy/2025/n%C3%A1vrh_Pl._%C3%9AS_8_25.pdf. K samotnému návrhu skupiny senátorů se autor nebude blíže vyjadřovat, a to vzhledem ke svému pracovnímu působení na Ústavním soudu (být se na projednávání a rozhodování ve věci žádným způsobem nepodííl) a skutečnosti, že návrh byl podán až v době finálních korektur textu po provedeném recenzním řízení.

⁹ § 71e odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ LANGÁŠEK, T. In: RYCHETSKÝ, T. – LANGÁŠEK, T. – HERC, T. – MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti ČR. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 900.

úprava ochrany zpovědního tajemství v konfesněprávních normách slučitelná se sjednaným konkordátem? Vztaheno ke shora nastíněnému příkladu: Obstojí i nadále § 367 tr. z., zakotvující skutkovou podstatu nepřekážení trestného činu?

V první části se článek zaměří na exkurz do úpravy zpovědního tajemství v kanonickém právu, a to v rozsahu potřebném pro další části příspěvku. Posléze analyzuje vybrané konfesněprávní normy dotýkající se ochrany zpovědního tajemství v českém právu (část 2.), a to mimo jiné ve světle sjednaného konkordátu z října 2024 (část 3.). Vzhledem k rozsáhlosti materie a jejímu přesahu do práva kanonického si však příspěvek nečiní ambici být vyčerpávajícím pojednáním o zpovědním tajemství v českém právu či jeho uplatňování po případné ratifikaci konkordátu mezi ČR a Svatým stolicem.

1. Právní úprava zpovědního tajemství v kanonickém právu

Udělovat svátost smíření může pouze kněz (Kán 965 CIC 1983), který k tomuto disponuje příslušným pověřením – ať už *ex lege* (týká se jen papeže, kardinálů a biskupů), nebo zvláštním udělením od příslušného představeného. Na rozdíl od CIC 1919, na nějž současný CIC 1983 jinak v mnohém navazuje, je takový kněz oprávněn užívat toto pověření nejen ve své diecézi, ale kdekoliv na světě.¹¹ U nás se setkáme s tzv. řádným způsobem udělování svátosti smíření (Kán 960 CIC 1983), který je přísně individuální (tzv. „ušní zpověď“).¹² Mimořádný způsob udělování svátosti spočívající v rozhršení více kajícníků najednou je výjimečným způsobem, který může být uplatněn jen za splnění některé z podmínek vymezených v Kán 961 § 1 CIC 1983. Kajícníkovi se má od udělovatele zpovědi dostat mimo jiné poučení a pokání,¹³ respektive „vhodné a spasitelné dostiučinění“ (Kán 981), a to podle druhu a počtu hříchů.

Zpovědní tajemství je podle kanonického práva absolutně neporušitelné,¹⁴ pročež se v této souvislosti v nauce hovoří o svátostní či zpovědní pečeti (*sigillum sacramentale*).¹⁵ Již středověký francouzský kanonista Guy de Montrocher ve své příručce *Manipulus curatorum* (1333) zdůrazňoval, že tato „pečeť v žádném případě, žádnou dohodou a z žádného důvodu nesmí být porušena. Vskutku kněz by měl snášet jakoukoliv bolest, než ani obsah zpovědi prozradil. Nesmí tak učinit slovem, písmem, kývnutím ani jiným znamením“.¹⁶

Shora uvedené reflektuje také právní úprava v Kán 983 § 1 CIC 1983, podle níž platí, že „svátostné zpovědní tajemství je neporušitelné; proto nesmí zpovědník nic vyzradit na kajícníka ani slovem, ani žádným jiným způsobem a z žádného důvodu“. Z této neporušitelnosti nejsou připuštěny žádné výjimky. Jak správně připomíná J. Příbyl, „zpovědník také nesmí mimo zpověď začít s kajícníkem mluvit o tom, co již bylo předmětem zpovědi, chce-li ještě něco důrazně připomenout nebo chce-li se informovat o kajícníkově pokroku v duchovním a mravním životě... Udělení jiné svátosti... nesmí kněz kajícníkovi odmítnout jen na

¹¹ PŘIBYL, S. Zpovědní tajemství. In: MATES, P. – TULÁČEK, J. (eds.) a kol. *Tajemství v českém právním řádu*. Praha: Leges, 2019, s. 295.

¹² TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Církevní právo*, s. 232.

¹³ Ibidem, s. 233.

¹⁴ Shodně: ibidem, s. 233.

¹⁵ GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 202.

¹⁶ Cit dle READ, G. *The Seal of Confession*, s. 29.

základě toho, co se ve zpovědi dozvěděl a kvůli čemu případně odepřel rozhřešení, dokonce i kdyby se nikdo o odepření rozhřešení nedozvěděl“.¹⁷ Povinností zachovat zpovědní tajemství je vázán také tlumočník a ostatní osoby, které se z vyznání jakýmkoliv způsobem dozvěděli o hříších (Kán 983 § 2 CIC 1983). Povinnosti mlčenlivosti nemůže zbavit zpovědníka dokonce ani sám kající.¹⁸ Slovy významného anglického kanonisty Gordona Reada: „Zpovědní pečeť leží mimo dosah vůle kajícího, který [...] nemá moc zprostit zpovědníka mlčenlivosti, když povinnost mlčenlivosti pochází přímo od Boha“.¹⁹

Prozrazení zpovědního tajemství je v kanonickém právu trestním jedním z nejzávažnějších zločinů. Za přímé porušení svátostní pečeti (zpovědního tajemství), při němž dochází k odhalení hříchu a totožnosti kajícího (hříšníka),²⁰ následuje automatická exkomunikace (Kán 1388 § 1 CIC 1983). Nepřímé porušení zpovědního tajemství²¹ je pak sankcionováno podle jeho závažnosti (tamtéž, *in fine*). Aby se předešlo, byt nepřímému porušení svátostní pečeti, nemají být žádným způsobem používány ani příklady pocházející ze zpovědi, například při kázáních či při zpovědi jiných kajících.²² O kruh trestněprávní ochrany zpovědního tajemství v kanonickém právu je však ještě širší. Poukažme zejména na skutkovou podstatu trestného činu „nahrávání a zveřejňování zpovědi“, vloženou do CIC 1983 s účinností od 8. 12. 2021, reagující na rozvoj technických prostředků v posledních desetiletích.²³

Pro úplnost uvedme, že dokonce i právní řády některých zemí trestně sankcionují porušení zpovědního tajemství duchovním.²⁴ Příkladem může být čl. 321 švýcarského trestního zákoníku (StGB),²⁵ který umožňuje prozrazení zpovědního tajemství duchovním (skutková podstata však dopadá, nutno podotknout, i na celou řadu dalších vypočtených „profesních“ skupin, majících za povinnost chránit „profesní tajemství“)²⁶ potrestat odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.²⁷ Sankce uložená světským soudem přitom v žádném ohledu nevylučuje odpovědnost v rámci systému práva církevního.²⁸

¹⁷ PŘIBYL, S. *Zpovědní tajemství*, s. 296.

¹⁸ Sov. PŘIBYL, S. *Zpovědní tajemství*, s. 296–297; READ, G. *The Seal of Confession*, s. 30.

¹⁹ READ, G. *The Seal of Confession*, s. 36.

²⁰ Ibidem, s. 33. Hříšník přitom nemusí být výslovně jmenován, postačí pokud je možné jej identifikovat.

²¹ Blíže např. PŘIBYL, S. *Zpovědní tajemství*, s. 298.

²² G. Read v této souvislosti upozorňuje již na instrukci Svatého oficia z 9. 6. 1915 *Naturalem et divinum*. (READ, G. *The Seal of Confession*, s. 33).

²³ Podrobně např. POLÍVKA, Š. Trestný čin nahrávání a zveřejňování zpovědi: skutkové podstaty a vývoj v kanonickém trestním právu. *Revue církevního práva*. 2023, č. 4, s. 21–38. Již předtím byla skutková podstata obsažena v dekretu kongregace pro nauku víry z roku 1988.

²⁴ RIEGER, R. M. Die Unverletzlichkeit des Beichtsigels und die Verantwortung eines Beichtvaters: einige Klarstellungen zu einer Empfehlung der MHG-Studie. In: KARL, K. – WEBER, H. (hrsg.). *Missbrauch und Beichte: Erfahrungen und Perspektiven aus Praxis und Wissenschaft*. Würzburg: Echter, 2021, s. 159.

²⁵ Schweizerisches Strafgesetzbuch vom 21. Dezember 1937 (Stand am 1. Januar 2025), AS 54 757.

²⁶ Zajímavostí však je, že duchovní jsou ve výčtu (který přitom není abecední) uvedeni hned na prvním místě.

²⁷ „Geistliche [...] die ein Geheimnis offenbaren, das ihnen infolge ihres Berufes anvertraut worden ist oder das sie in dessen Ausübung wahrgenommen haben, werden, auf Antrag, mit Freiheitsstrafe bis zu drei Jahren oder Geldstrafe bestraft.“

²⁸ Slovy E. Zítka „byl-li duchovní soudem světským odsouzen ke trestu, nesprošťuje ho to ještě zodpovědnosti vůči vrchnosti církevní, která zkoumá a ocení jeho skutek se stanoviska zákonů církevních a uzná-li jej vinným, též sama trest mu vyměří“ (ZÍTEK, E. *Církevní právo katolické*. Praha: Právnícké jednoty, 1887, s. 123). Na tomto nic nezměnil ani pozdější CIC 1919 A CIC 1983.

2. Zpovědní tajemství v českém právu de lege lata

2.1 Obecná východiska a úprava v církv. z.

Porevoluční zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností (dále jen „církv. z. 1991“), který (i v porovnání k současnému církv. z.) přinesl velmi vysoký standard „náboženských“ práv a svobod,²⁹ stanovil v § 8, že „*stát uznává povinnost mlčenlivosti osob pověřených vykonávat duchovenskou činnost*“. Z hlediska osobní působnosti přitom ustanovení dopadalo na všechny osoby vykonávající duchovenskou činnost (nikoliv nutně jen na duchovní)³⁰ u kterékoliv z registrovaných církví a náboženských společností, když církv. z. 1991 neznal konstrukci „zvláštních práv“, která by byla přiznána pouze některým z nich. Nadto se ustanovení vztahovalo nikoliv pouze na zpovědní tajemství, ale na jakoukoliv povinnost mlčenlivosti těchto osob (byla-li zakotvena ve vnitřním předpisu církve nebo náboženské společnosti).³¹

Současný církv. z. koncipuje uznání zpovědního tajemství (nebo práva mu obdobnému – viz dále) jako jedno ze „zvláštních“ práv (§ 7), která mohou být přiznána pouze některým registrovaným církvím, ať už *ex lege* (§ 28 odst. 1 církv. z.³² a příloha k tomuto zákonu), nebo *ex actu* (ve správním řízení o návrhu na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv podle § 11 téhož zákona,³³ k čemuž však prozatím³⁴ nedošlo). Konstrukce tzv. „zvláštních“ práv je přitom v právní nauce – z mého pohledu přinejmenším zčásti oprávněně – podrobována kritice.³⁵ Dlužno však podotknout, že Ústavní soud ji za protiústavní neshledal.³⁶ Zvláštní právo je předmětem zápisu do Rejstříku registrovaných církví a náboženských společností [§ 18 odst. 1 písm. f) církv. z.], přičemž v současné době státem uznaná ochrana zpovědního tajemství náleží 20 církvím či náboženským společnostem. Jde o veškeré církve a náboženské společnosti uvedené v příloze k církv. z.,³⁷ s výjimkou Federace židovských obcí v České republice. Jelikož tato ani za účinnosti předcházející právní úpravy neměla (nevykonávala)³⁸ právo zpovědního tajemství (na rozdíl od práva konání obřadů, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky, a zřizování církevních škol), toto právo jí na základě § 28 odst. 1 církv. z. nevzniklo a nedisponuje ním ani *ex actu*.

²⁹ To platí zejména o kolektivní náboženské svobodě.

³⁰ KRÍŽ, J. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 135.

³¹ Ibidem.

³² Viz věta druhá: „*Rozsah oprávnění k výkonu zvláštních práv podle § 7 odst. 1, které mají tyto církve a náboženské společnosti ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstává zachován*“.

³³ Církev přitom musí splnit řadu podmínek, přičemž zákon také stanoví podání (návrhu). Mezi ně v tomto případě patří mj. „*dokument potvrzující, že povinnost mlčenlivosti duchovních v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství je tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let*“ (§ 11 odst. 5 církv. z.).

³⁴ Zvláštní práva církví a náboženských společností. Příloha. In: Ministerstvo kultury [online]. [cit 2024-12-31]. Dostupné z: <https://mk.gov.cz/zvlastni-prava-cs-33>.

³⁵ TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Konfesní právo*. Praha: Leges, 2015, s. 121; viz též KRÍŽ, J. *Zákon o církvích a náboženských společnostech. Komentář*, s. 94.

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 11. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 6/02 (N 146/28 SbNU 295), část VII. Jde-li o judikaturu ESLP, viz zejména rozsudek ze dne 31. července 2008, ve věci Náboženská společnost Svědkové Jehovovi a další proti Rakousku, v níž však ESLP zajal k některým dílčím otázkám podle mého názoru zčásti odlišný přístup než ÚS.

³⁷ V kontextu celkového počtu všech církví a náboženských společností registrovaných v ČR (44), jde však o necelou polovinu.

³⁸ Zatímco § 28 odst. 1 církv. z. používá termín „*mají... právo*“, důvodová zpráva k církv. z. použila termín „*vykonávají právo*“, přičemž Ministerstvo kultury ve správní praxi vycházelo právě z textace důvodové zprávy, což bylo podrobeno kritice právní teorií – viz TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Konfesní právo*, s. 121.

Ustanovení § 7 odst. 1 písm. e) círk. z. konkrétně stanoví, že „registrovaná církev a náboženská společnost může za podmínek stanovených tímto zákonem k plnění svého poslání získat oprávnění... zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let³⁹; tím není dotčena povinnost přezkázat trestný čin uložená zvláštním zákonem“. Dané ustanovení tedy nedopadá – na rozdíl od předcházející úpravy (viz shora první odstavce kapitoly) – na registrované církve *en bloc* a neuznává se jakákoliv povinnost mlčenlivosti (osob pověřených výkonem duchovní činnosti), ale toliko mlčenlivost duchovních církví se „zvláštním“ právem, a to pouze v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Podle § 10 odst. 3 písm. f) círk. z. nadto platí, že tzv. základní dokument, který musí být přiložen k žádosti o registraci církve, obsahuje také „způsob ustavování a odvolávání duchovních a seznam v církvi a náboženské společnosti používaných označení duchovních“. Základní dokument představuje propojení mezi autonomní sférou církve či náboženské společnosti a světským právem,⁴⁰ respektive slovy Ústavního soudu jde v tomto o jisté „kolizní rozhraní“ mezi vnitřní a vnější rovinou pojmu „duchovní“.⁴¹

Zastavme se v této části příspěvku především u požadavku, aby šlo o „duchovní“ (církve se zvláštním právem). Pojem „duchovní“ není legálně definován a je autonomně určován předpisy příslušné církve nebo náboženské společnosti. Důsledkem ústavně zaručené autonomie⁴² církví (čl. 16 odst. 2 Listiny), která však není pojímána jako absolutní ani v českém ústavním právu, ani v judikatuře ESLP,⁴³ pak je, že stát nemá posuzovat „vnitřní rovinu“ tohoto pojmu, respektive otázky „týkající se vzájemných vztahů duchovního a jeho církve či náboženské společnosti“.⁴⁴ Veřejná moc tak kupříkladu není oprávněna určovat, zda a případně kolik duchovních má příslušná církev mít,⁴⁵ zda se duchovními mohou stát například ženy,⁴⁶ ani nesmí rozhodovat o věcech služebního poměru duchovních k církvi, jak vyplývá z klíčového rozhodnutí ve věci *Duda a Dudová*⁴⁷ a mnoha dalších.⁴⁸ Poněkud odlišná je však podle Ústavního soudu⁴⁹ situace ve vazbě na „vnější rovinu“, respektive tehdy, kdy je pojem „duchovní“ spojen s určitými zvláštními právy (viz dále).

Předkládací zpráva k mezinárodní smlouvě se Svatým stolicí ve vztahu k čl. 4 upravujícího zpovědní tajemství, toliko s odkazem na nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3591/16 zdůrazňuje, že „v případě pochybností, zda konkrétní osoba je duchovním, je třeba se obrátit na příslušnou církev nebo náboženskou společnost, neboť tuto otázku nelze řešit

³⁹ Tato podmínka má podle důvodové zprávy k § 7 círk. z. „zamezit spekulativnímu využívání tohoto oprávnění“.

⁴⁰ BENÁK, J. In: KÜHN, Z. a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*. Praha: Leges, 2022, s. 757.

⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3591/16 (N 161/86 SbNU 631), bod 31 odůvodnění.

⁴² K autonomii církví viz monografie KŘÍŽ, J. *Autonomie církví*. Praha: C. H. Beck, 2017.

⁴³ Viz přelomový rozsudek ESLP ze dne 20. 10. 2009, ve věci *Lombardi Vallauri proti Itálii*.

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3591/16 (N 161/86 SbNU 631), bod 28 odůvodnění.

⁴⁵ BENÁK, J. In: KÜHN, Z. a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*, s. 757–758.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 1997, sp. zn. I. ÚS 211/96 (N 34/7 SbNU 227), aprobovaný rozsudkem ESLP ze dne 30. 1. 2001, ve věci *Dudová a Duda proti České republice*.

⁴⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2000 sp. zn. III. ÚS 136/2000 nebo nálezy ze dne 20. 10. 2011, sp. zn. IV. ÚS 3597/10 (N 181/63 SbNU 101).

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3591/16, bod 28 odůvodnění.

jako předběžnou..., neboť jde o otázku vnitřní autonomie církví a náboženských společností, do které soudy jako státní orgány nesmějí zasahovat".⁵⁰ Tato formulace včetně odkazu na zmíněný náleze Ústavního soudu byla zcela zjevně zkopírována z jednoho z komentářů k trestnímu zákoníku.⁵¹ Shora uvedené však z předmětného nálezu na státem uznanou mlčenlivost v souvislosti zpovědního tajemství *nedopadá*, naopak je třeba ve světle tohoto nálezu Ústavního soudu (a pouze na tento náleze je ve vztahu k čl. 4 konkordátu odkazováno) vyvodit závěr odlišný.

Z pohledu předmětného nálezu Ústavního soudu, který navzdory jistým argumentačním nedostatkům⁵² považuji (na rozdíl od části nauky)⁵³ za ve výsledku správný, naopak jasně vyplývá, že vnější rovina pojmu duchovní „zahrnuje případy, v nichž realizace duchovní činnosti přesahuje toliko danou církev... Půjde zejména o výkon zvláštních oprávnění dle ustanovení § 7 CírkZ [např. církevní sňatek ... státem uznaná povinnost mlčenlivosti v podobě zpovědního tajemství...]. Je tedy zřejmé, že ve vnější rovině je pojem duchovní spojen s určitými zvláštními právy a povinnostmi přiznanými a uloženými právním řádem. Veřejná moc proto musí být schopna identifikovat, kterým konkrétním osobám tato práva a povinnosti náleží".⁵⁴ Ústavní soud přitom obecným soudům naopak vytknul, že ve vztahu k „vnější rovině“ nezkoumaly jako předběžnou otázku, zda určitá osoba je „duchovním“, jelikož „odpověď na ni není axiomaticky dána, a obecné soudy se jí tedy měly zabývat... Zákaz interpretace norem vnitřních předpisů církví a náboženských společností ovšem ještě neznamená zákaz jejich aplikace... V případě, že žádný účastník... nepochybně, že určité osobě status duchovního dle vnitřních předpisů církve či náboženské společnosti svědčí, nemá obecný soud povinnost přezkoumávat, zda je zařazení určité kategorie duchovní osoby do základního dokumentu v souladu s těmito vnitřními předpisy, či nikoliv. Pokud však status duchovního určité osoby v řízení před obecnými soudy zpochybněn je, nemůže soud tuto pochybnost vyvrátit pouhým odkazem na základní dokument".⁵⁵

Jinými slovy, není pravdou, že by soudy nemohly, například v trestním řízení pro trestný čin neoznámení trestného činu, posoudit jako prejudiciální otázku to, zda jde skutečně o duchovního. Domáhá-li se totiž někdo státem uznané povinnosti mlčenlivosti v souvislosti se zpovědním tajemstvím, jde o uplatnění výkonu tzv. zvláštního práva, přičemž podle Ústavního soudu nabývá pojem „duchovní“ (také) vnější roviny. Vznikne-li mezi účastníky řízení spor o to, zda určitá osoba je duchovním, respektive bude-li navzdory „sdělení“ příslušné církve nebo náboženské společnosti existovat důvodná pochybnost o příslušnosti dotčené osoby k duchovenskému stavu, nemůže orgán veřejné moci na posouzení této otázky rezignovat, respektive se spokojit se sdělením církve. V opačném

⁵⁰ Předkládací zpráva ze dne 31. 10. 2024. Sněmovní tisk 844/0. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-01-01]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=247640>.

⁵¹ ŠÁMAL, P. – RIZMAN, S. – TEJNSKÁ, K. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 3. vydání (online verze). Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4604, marg. č. 11.

⁵² Hovoří-li kupříkladu Ústavní soud o zákazu interpretace norem kanonického práva světskými soudy, ale současně o možnosti jejich aplikace z jejich strany, poněkud pomíjí, že každá aplikace práva vyžaduje (přínejmenším v pojetí interpretace *sensu lato*) podle zásady *omnia sunt interpretanda* nejprve jeho výklad. Slovy Arthura Kaufmanna, předního představitelů fenomenologické větve právní hermeneutiky, pak platí, že „právo neexistuje před interpretací“, a tudíž nemůže být ani aplikováno – viz ŽÁK KRZYŽANKOVÁ, K. *Právní interpretace – mezi vysvětlováním a rozuměním*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 11.

⁵³ BENÁK, J. In: KÜHN, Z. a kol. *Listina základních práv a svobod. Velký komentář*, s. 758.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2017, sp. zn. III. ÚS 3591/16 (N 161/86 SbNU 631), body 28–30 odůvodnění.

⁵⁵ Ibidem, body 34 a 35 odůvodnění.

případě by ostatně církve a náboženské společnosti mohly pro „vnější rovinu“ označit za duchovní i osoby, které duchovními v rámci dané církve zcela zjevně nejsou a ani být nemohou. Jak z mého pohledu správně konstatoval Ústavní soud, „není možno, aby ve vztahu k třetím osobám ve statusu duchovního vystupovala osoba, která tohoto statusu nepožívá uvnitř dané církve či náboženské společnosti“.⁵⁶ Nad rámec odůvodnění předmětného nálezu je třeba podotknout, že kupříkladu i ESLP přistoupil ke zkoumání vnitřních předpisů církve za účelem posouzení, zda tato církev uznává institucionálně zakotvené zpovědní tajemství.⁵⁷

Konečně je třeba zdůraznit, že již z gramatického výkladu § 7 odst. 1 písm. e) círk. z. [jakož i jeho systematického výkladu ve vazbě na § 10 odst. 3 písm. f) círk. z.], jasně vyplývá, že církev, která nemá žádné duchovní, nemůže být „beneficientem“ zvláštního práva zpovědního tajemství. To ve své judikatuře, podle mého názoru zcela správně, dovodily také správní soudy. Konkrétně šlo o zamítnutí správní žaloby náboženské společnosti *Svědkové Jehovovi* proti rozhodnutí ministra kultury o zamítnutí rozkladu směřující vůči rozhodnutí Ministerstva kultury ve věci nepřiznání oprávnění k výkonu zvláštního práva (zpovědního tajemství).⁵⁸ Důvodem zamítavého rozhodnutí byla skutečnost, že náboženská společnost ve svém základním dokumentu uváděla, že nemá duchovní ve smyslu § 7 odst. 1 písm. e) círk. z., přičemž Městský soud v Praze shledal postup Ministerstva kultury souladným se zákonem.⁵⁹ Nejvyšší správní soud posléze zamítl i kasační stížnost náboženské společnosti a podotkl, že „*oprávnění k výkonu zvláštního práva duchovních zachovávat mlčenlivost v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství ... lze, za splnění zákonem stanovených podmínek, přiznat jen církvím a náboženským společnostem, které mají duchovní*“. Rozsudek Nejvyššího správního soudu posléze nezrušil ani Ústavní soud.⁶⁰ To následně vedlo k poněkud účelové změně základního dokumentu ze strany Svědků Jehovových, v důsledku čehož tito na zvláštní právo již „dosáhli“.⁶¹

Z hlediska své meritorní (věcné) působnosti se § 7 odst. 1 písm. e) círk. z. vztahuje na veškeré informace získané „*v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství*“. Jde-li o „práva obdobná zpovědnímu tajemství“, důvodová zpráva ani komentářová literatura se blíže nevyjadřuje k tomu, co přesně se těmito „obdobnými“ právy rozumí. Jediným z mého pohledu smysluplným výkladem však je, že tato část ustanovení dopadá na ty církve a náboženské společnosti, jejichž věrouka sice nezná zpověď *sensu stricto* (svátost smíření), ale jistým způsobem přesto pracuje s různou formou vyznání hříchů, při níž se dostávají informace k duchovnímu. Ve shodě se zahraniční doktrínou⁶² se lze vzhledem k textaci předmětného ustanovení, jakož i jeho smyslu a účelu, přiklonit k závěru, že dopadá toliko na individuální zpověď (jejím krystalickým příkladem je právě „ušní zpověď“ podle Kán 960 CIC 1983), nikoliv

⁵⁶ Ibidem, bod 37 odůvodnění.

⁵⁷ Rozsudek ESLP ze dne 23. 9. 2010, ve věci *Obst proti Německu*; KIRCHNER, S. Das Beichtgeheimnis zwischen staatlichem und kirchlichem Recht und das Recht auf Religionsfreiheit nach Art. 9 der Europäischen Menschenrechtskonvention. *Jurisprudencija*. 2012, No. 4, s. 1321.

⁵⁸ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29. 10. 2004, č. j. 6 Ca 172/2003-22.

⁵⁹ Ibidem.

⁶⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2008, sp. zn. II. ÚS 331/06.

⁶¹ *Zvláštní práva církví a náboženských společností* [online].

⁶² SONNDRAG, N. Das Beichtgeheimnis im Kontext gesetzlicher Verschwiegenheitspflichten und Verfassungsrecht. *Journal für Rechtspolitik*. 2021, Nr. 2, s. 123; GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesionální právo*, s. 203.

těž na tzv. veřejné zpovědi (respektive vyznání hříchů), které některé církve též aplikují. V případě veřejného vyznání hříchů ostatně z podstaty věci nejde o „tajemství“, které musí být chráněno. Na straně druhé je však poskytnuta ochrana i takovým informacím, které nebudou sděleny přímo během samotné zpovědi, ale „v souvislosti s ní“, tj. ve funkční vazbě na zpověď. V literatuře bývá nejčastěji uváděn příklad, kdy osoba sdělí duchovnímu určitou skutečnost v souvislosti s domlouváním zpovědi.⁶³

2.2 Zpovědní tajemství versus neoznámení a nepřekažení trestného činu

V oblasti trestního práva hmotného se uznání mlčenlivosti spojené se zpovědním tajemstvím (nebo právem obdobným zpovědnímu tajemství) zřetelně projevuje v konstrukci skutkové podstaty neoznámení trestného činu (§ 368 tr. z.). Jeho skutkovou podstatu naplní ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal některý z trestných činů taxativně vymezených v § 368 odst. 1 tr. z. a takový trestný čin bez odkladu neoznámí státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu (jde-li o vojáka, případně i nadřízenému). Oznamovací povinnost však podle § 368 odst. 3 tr. z. nemá mimo jiné „*duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání trestného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství*“. Komentářová literatura v této souvislosti hovoří o diskvalifikaci určitých osob z okruhu pachatelů.⁶⁴ Jak bylo poznamenáno výše, i pro účely § 368 tr. z. postačí, pokud se duchovní dozví informaci ve funkční vazbě na zpověď, nemusí mu být nutně sdělena v průběhu zpovědi samotné.

Ve vztahu k neoznámení již spáchaného trestného činu (§ 368 tr. z.), o němž se duchovní církve se zvláštním právem podle § 7 odst. 1 písm. e) círk. z. dozvěděl v souvislosti se zpovědí, by tedy vůbec nemělo dojít ke kolizi mezi kanonickým právem na straně jedné a světským (trestním) právem na straně druhé. Současné však nejde český trestní zákoník (na rozdíl např. od švýcarského – viz shora kap. 1) tak daleko, že by za prozrazení zpovědního tajemství sankcionoval samotného duchovního. Potrestání takového duchovního je tak ponecháno výlučně na kanonickém právu (respektive církevním právu příslušné církve).

Shora uvedené se reflektuje také v procesněprávní rovině. Právo podle § 7 odst. 1 písm. e) círk. z. současně představuje státem uznanou povinnost mlčenlivosti, která má za následek zákaz výslechu svědka podle § 99 odst. 2 tr. ř. Ten stanoví, že „*svědek nesmí být vyslýchán též tehdy, jestliže by svou výpověď porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn*“. Jelikož duchovní nemá povinnost oznámit již spáchaný trestný čin, nevztahuje se na něj ani výjimka ze zákazu výslechu podle § 99 odst. 3 tr. ř.⁶⁵ Obdobně pak nelze po duchovním požadovat ani podání vysvětlení (§ 158 odst. 8 tr. ř.). Jistým

⁶³ ŠÁMAL, P. – RIZMAN, S. – TEJNSKÁ, K. In: ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník. Komentář*, s. 4605; PROVAZNÍK, J. § 368 (Neoznámení trestného činu). In: ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář (2. online aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022.

⁶⁴ PROVAZNÍK, J. § 368 (Neoznámení trestného činu). In: ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář (2. online aktualizace)*.

⁶⁵ PŮRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1469.

nedostatkem trestněprávních norem je, že (na rozdíl od úpravy v CIC 1983) nepamatují na situaci, kdy zpověď mezi kajícím a duchovním vyslechne též třetí osoba (tlumočník či jiná osoba, která z jakéhokoliv důvodu byla u zpovědnice a vyslechla rozhovor). Byť v praxi půjde o výjimečný případ, a české soudy ji doposud neřešily, otázkou se zabývala slovenská právní nauka, a to se závěrem, že ani vůči těmto třetím osobám nelze požadovat jejich výpověď.⁶⁶

Zcela odlišnou je však právní úprava ve vztahu k nepřekazení trestného činu (§ 367 tr. z.). Jeho skutkovou podstatu naplní ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá některý z taxativně vymezených trestných činů⁶⁷ a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí (§ 367 odst. 1 tr. z.). Překazit trestný čin lze podle § 367 odst. 3 tr. z. i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják tak může učinit také svému nadřízenému. U nepřekazení trestného činu (§ 367 tr. z.) tak na rozdíl od neoznámení trestného činu (§ 368 tr. z.) automaticky nedochází k „diskvalifikaci“ duchovních z okruhu pachatelů.⁶⁸ Ostatně již samotný § 7 odst. 1 písm. e) *in fine* církv. z. stanoví, že státem uznanou ochranou zpovědního tajemství „není dotčena povinnost překazit trestný čin uložená zvláštním zákonem“.

V předchozím odstavci uvedené je částí teorie konfesního práva kritizováno a je správně poukazováno na to, že může jít o zdroj případné kolize mezi církevním právem na straně jedné (v případě katolické církve právem kanonickým) a světským právem na straně druhé.⁶⁹ Případně je dokonce přímo uváděno, že podle českého práva je „*duchovní povinen chystané spáchání trestného činu nahlásit*“,⁷⁰ což je zjevně rozporné s kanonickým právem, pro nějž je zpovědní tajemství absolutně neporušitelné (viz část 1. shora).

Jakkoliv bude situace, kdy „kající“ v rámci zpovědi sdělí duchovnímu, že aktuálně páchá či v budoucnu hodlá spáchat trestný čin, velmi raritní (účelem zpovědi má ostatně být zpytování svědomí, respektive vyjádření lítosti nad již provedeným činem a snahy se polepšit – viz úvod výše),⁷¹ lze podle mého názoru již v současné době vyložit právní úpravu § 367 tr. z. (nepřekazení trestného činu) tak, že duchovní nebude za nepřekazení trestného činu trestně odpovědný – jinými slovy, nedojde ke kolizi mezi kanonickým a světským právem.

V prvé řadě je třeba zdůraznit, že oznámení páchaného či plánovaného trestného činu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu rozhodně není jedinou „možností“, jak se vyhnout trestní odpovědnosti. Volba prostředků k „překazení“ trestného činu je v zásadě na vůli osoby, které se dozví o relevantní skutečnosti (překazit lze přitom pouze trestný čin, který je konkrétní, respektive individuálně určený).⁷² Jak podle mého názoru správně uvádí komentářová literatura k trestnímu zákoníku, k překazení trestného činu může dojít i psychickým působením.⁷³ Stěží si lze přitom představit duchovního, který na kajícího v rámci zpovědi psychicky nepůsobí a neodrazuje jej od trestné činnosti. Podstatné

⁶⁶ GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 203; POLÁK, P. *Svedok v trestnom konaní*. Bratislava: Eurokódex, 2011, s. 116.

⁶⁷ Zpravidla jde o zločiny a zvláště závažné zločiny, součástí výčtu je však také několik přečinů.

⁶⁸ ŠÁMAL, P. – RIZMAN, S. – TEJNSKÁ, K. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*, s. 4605.

⁶⁹ Viz např. TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Konfesní právo*, s. 239.

⁷⁰ PŘIBYL, S. Zpovědní tajemství. In: MATES, P. – TULÁČEK, J. (eds.) a kol. *Tajemství v českém právním řádu*, s. 304.

⁷¹ Česká judikatura dosud tuto situaci ostatně nikdy neposuzovala.

⁷² SOTOLÁŘ, A. In: DRAŠTÍK, A. a kol. *Trestní zákoník. Komentář. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2864.

⁷³ Ibidem, s. 2865–2866.

nadto je, že trestný čin nepřekážení trestného činu vyžaduje z hlediska zavinění úmysl, pročez „osoba, která chce takovýto trestný čin překazit a nepovede se jí to (např. pro volbu nevhodných prostředků), je zpravidla trestně nepostižitelná pro nedostatek úmyslu“.⁷⁴ Pokud by však bylo zjevné, že „kající“ si nenechal a nenechá připravovanou trestnou činnost rozmluvit, není pojmově vyloučeno ani to, aby duchovní překazil trestný čin i jiným způsobem neporušujícím zpovědní tajemství.

Především je však nutné upozornit na § 367 odst. 2 tr. z., který upravuje specifické okolnosti vylučující protiprávnost (a trestnost) nepřekážení trestného činu. Podle něj není čin trestný, nemohl-li dotýčný „*trestný čin překazit bez značných nesnází nebo aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání*“. Ve shodě s K. Bubelovou,⁷⁵ která v minulosti tento závěr (byť patrně jako jediná), stručně prezentovala, jsem toho názoru, že přímé vyjádření zpovědního tajemství, jehož důsledkem je podle kanonického práva automatická exkomunikace, jednoznačně představuje „*jinou závažnou újmu*“ ve smyslu citovaného ustanovení trestního zákoníku. Slovy K. Bubelové, věřící (duchovní) budou exkomunikaci „*považovat nikoliv jen za újmu závažnou, ale nejzávažnější*“.⁷⁶ Ostatně jakou závažnější újmu než exkomunikaci si pro duchovního představit, pokud se tito v minulosti zpravidla nechali uvěznit nebo dokonce zemřeli, než aby vyrazili zpovědní tajemství a byl na ně uvalen tento nejpřísnější možný církevní trest?

Lze tedy konstatovat, že (navzdory absenci judikatury, která prozatím neměla možnost se k této otázce – už pro raritnost situace – vyjádřit) již v současné době umožňuje úprava skutkové podstaty nepřekážení trestného činu takový výklad, který je způsobilý vyloučit trestní odpovědnost příslušných duchovních za tento trestný čin, nebo přinejmenším alespoň jejich povinnost „oznamovat“ páchaný či připravovaný trestný čin, o němž se dozvěděli v souvislosti se zpovědí, státním orgánům. V případě ratifikace sjednaného koncordátu pak bude mít tento závěr také normativní „oporu“ v povinnosti výkladu trestního zákoníku způsobem konformním s mezinárodní smlouvou (viz část 3.2 článku).

2.3 Reflexe zpovědního tajemství v mimotrestních normách

Státem uznaná ochrana zpovědního tajemství se samozřejmě projevuje i v jiných procesních předpisech, než je trestní řád. Občanský soudní řád stanoví povinnost provádět dokazování tak, aby byla zachována státem uznaná povinnost mlčenlivosti, přičemž výsledek lze provést „*jen tehdy, jestliže vyslychaného zprostil povinnosti mlčenlivosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu má tuto povinnost*“ (§ 124 o. s. ř.). Neexistuje přitom žádný orgán, který by mohl duchovního této povinnosti mlčenlivosti zprostit. Ustanovení § 124 o. s. ř. (které se přiměřeně použije i tam, kde je prováděn důkaz jinak než výslechem) se pak na základě subsidiárního použití občanského soudního řádu aplikuje také ve zvláštních řízeních soudních,⁷⁷ ve správním soudnictví,⁷⁸ i v řízení před Ústavním soudem.⁷⁹

⁷⁴ ŠÁMAL, P. – RIZMAN, S. – TEJNSKÁ, K. In: ŠÁMAL, P a kol. *Trestní zákoník. Komentář*, s. 4589.

⁷⁵ BUBELOVÁ, K. Zpovědní tajemství versus oznamovací povinnost. *Trestní právo*. 1999, č. 4, s. 11.

⁷⁶ Ibidem.

⁷⁷ § 1 odst. 3 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁸ § 64 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁹ § 63 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů.

Obdobnou formulaci stran zákazu výslechu svědka, který by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn, obsahuje také správní řád (§ 55 odst. 3) a daňový řád (§ 96 odst. 3). V případě podání vysvětlení coby úkonu před zahájením správního řízení, je na místě odepření vysvětlení duchovním, pro které platí totéž, co pro odepření součinnosti při dokazování a zákaz výslechu (§ 137 odst. 1 *in fine* spr. ř.; § 79 odst. 2 d. ř.; mírně odlišnou formulaci pak obsahuje § 60 odst. 1 přes. z.).

3. Zpovědní tajemství a sjednaný konkordát se Svatým stolcem

3.1 Obecně ke konkordátům a smlouvě mezi ČR a Svatým stolcem (2024)

Pro dohody mezi státy a Svatým stolcem (respektive katolickou církví), jejichž cílem⁸⁰ je uspořádání záležitostí na pomezí výlučných „oblastí“ státu a církve⁸¹ (*res mixtae*), používá právní věda tradičně pojem „konkordát“. Za vůbec nejstarší bývá zpravidla považován Wormský konkordát z roku 1122 uzavřený se Svatou říší římskou, za první „český“ konkordát pak tzv. Šacký konkordát uzavřený mezi biskupem Ondřejem a Přemyslem Otakarem I.⁸²

Stručně uvedme, že v průběhu času se vyvinulo několik teorií konkordátů odrážejících vztah mezi státem a církví. Zatímco dnes jednoznačně převažuje tzv. smluvní teorie respektující obě strany konkordátu jako rovnocenné smluvní strany (subjekty mezinárodního práva veřejného), v minulosti se převážně uplatňovaly teorie jiné. Zmiňme především teorii privilegií vyjadřující dominanci církve nad státem⁸³ a jí protichůdnou legální teorii,⁸⁴ podle níž je církev plně podřízena světskému právnímu řádu a nevystupuje vůči státu jako rovnocenná strana (byť jí může být přiznána právní subjektivita). Ve vývoji jednotlivých teorií, respektive v přístupu ke konkordátům, se nutně odráží mocenské poměry mezi státem a církví, které nikdy nebyly statické. Jelikož by bližší rozbor vývoje poměrů mezi státem a církví (nejen) na našem území dalece přesáhl tematický záběr i rozsahové omezení tohoto článku, lze zájemce odkázat na podrobná pojednání z pera převážně⁸⁵ prvorepublikových autorů, zejména pak A. Hobzy,⁸⁶ V. Buška,⁸⁷ K. Hennera⁸⁸ nebo K. Farského.⁸⁹

⁸⁰ Jak však správně upozorňuje například M. Gregor, funkce a obsahová stránka konkordátů se v dějinách měnila. Historicky lze poukázat především na tzv. mírové konkordáty, jejichž cílem bylo urovnat aktuální konflikt mezi církví a státem (GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 144).

⁸¹ Ibidem. Vratislav Bušek pak ve *Slovníku veřejného práva Československého* hovoří o konkordátech obecně jako o „úmluvách mezi církví a státem o úpravě vzájemných poměrů“. BUŠEK, V. Konkordáty. In: HÁCHA, E. (ed.). *Slovník veřejného práva Československého. II. sv. (I–O)*. Brno: Polygrafia, 1932, s. 318.

⁸² Ibidem; GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 144. Vratislav Bušek nicméně nesprávně uvádí, že šlo o Přemysla Otakara II. Ten však v době uzavření konkordátu ještě nebyl na světě.

⁸³ Srov. již počáteční princip dvojí moci formulovaný papežem Gelasielem I. v listu *Duo sunt* (429).

⁸⁴ GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 143.

⁸⁵ Z nejnovějších publikací přehledově např. KAROLA, P. *Česká republika jako laický stát*. Praha: Wolters Kluwer, 2022.

⁸⁶ HOBZA, A. *Poměr mezi státem a církví. Jeho vývoj a přítomný stav*. Praha: Nákladem vlastním, 1931.

⁸⁷ BUŠEK, V. *Poměr státu k církvi: všeobecný historický přehled*. Bratislava: Právnick, 1930; BUŠEK, V. *Poválečné konkordáty*. Bratislava: Academie, 1926.

⁸⁸ HENNER, K. *Vývoj poměru státu k církvi*. Praha: Všehrd, 1925.

⁸⁹ FARSKÝ, K. *Stát a církev: poměr státu českého k církvi římské od prvopočátku až do roku 1924*. Praha: K. Farský, 1924.

Dnes jsou naukou konkordáty považovány (právě ve vazbě na výše zmíněnou smluvní teorii) za mezinárodní smlouvy,⁹⁰ uzavřené mezi dvěma rovnoprávnými subjekty mezinárodního práva veřejného – státem a Svatým (Apoštolským) stolicí coby reprezentantem⁹¹ (a nejvyšší duchovní mocí) Římskokatolické církve.⁹² Jak však správně upozorňuje M. Gregor,⁹³ konkordát může mít výjimečně i podobu (vnitrostátní) veřejnoprávní smlouvy *sui generis*, je-li uzavřen „jen“ s biskupem.⁹⁴

Smlouva mezi Českou republikou a Svatým stolicí o některých právních otázkách, jak zní její oficiální název, se vyhýbá označení „konkordát“. Svým obsahem však bezpochyby jde o (přátelský) konkordát (*concordata amicitiae*), upravující postavení Římskokatolické církve, za níž jedná právě Svatý (Apoštolský) stolec coby subjekt mezinárodního práva. Pro úplnost dodejme, že označení „konkordát“ se důsledně vyhýbal již *Modus vivendi*⁹⁵ mezi Československem a Apoštolským stolicí z roku 1928. Podle významného prvorepublikového představitele nauky církevního práva a mezinárodního práva veřejného A. Hobzy tak *Modus vivendi* činil záměrně s úmyslem „skrýt“ svou povahu.⁹⁶

Smlouva byla podepsána v Praze dne 24. 10. 2024, přičemž k okamžiku odevzdání tohoto příspěvku do tisku stále nebyl dokončen ratifikační proces, neboť skupina senátorů podala k Ústavnímu soudu návrh na preventivní kontrolu ústavnosti (viz úvod příspěvku). Jelikož jde o mezinárodní smlouvu, která upravuje práva a povinnosti osob [čl. 49 písm. a) Ústavy ČR], je k její ratifikaci potřeba souhlasu obou komor Parlamentu, přičemž obě komory již souhlas vyslovily (Senát dne 23. 1. 2025, senátní tisk 2/0; Sněmovna dne 3. 6. 2025, sněmovní tisk 844/0).⁹⁷ V případě její ratifikace prezidentem republiky a promulgace tedy půjde o tzv. prezidentskou (parlamentní) mezinárodní smlouvu s aplikační předností před zákonem (ve smyslu čl. 10 Ústavy ČR). Zdůrazněme, že nejde o první smlouvu se Svatým stolicí. Pomineme-li v předchozím odstavci uvedený a předkládací smlouvou nezmiňovaný *Modus vivendi* (1928), k jehož naplnění stran úpravy hranic diecézí v souladu se státními hranicemi Československa došlo ze strany Apoštolského stolce až v roce 1977 v důsledku II. Vatikánského koncilu,⁹⁸ v roce 2002 byl mezi ČR a Svatým stolicí sjednán „plnohodnotný“ konkordát. S jeho ratifikací však Parlament neudělil souhlas.⁹⁹

⁹⁰ HOHENVELDERN, I. S. *Mezinárodní právo veřejné*. 3. vydání. Praha: ASPI, 2006, s. 151; GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 143.

⁹¹ ČEPELKA, Č. – ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 65.

⁹² K právní subjektivitě Svatého stolce, spočívající na historickém a duchovním základu viz MALENOVSKÝ, J. *Mezinárodní právo veřejné. Jeho obecná část a poměr k jiným právním systémům, zvláště k právu českému*. 5. vydání. Brno: Doplněk, 2007, s. 143–144; HOHENVELDERN, I. S. *Mezinárodní právo veřejné*, s. 150–151; ČEPELKA, Č. – ŠTURMA, P. *Mezinárodní právo veřejné*, s. 65. Svatý stolec coby (partikulární) subjekt mezinárodního práva veřejného přitom při uzavírání konkordátů nereprezentuje Městský stát Vatikán, ale právě římskokatolickou církev.

⁹³ Nejvyšší autoritou je pak papež spolu s biskupy (Kán 204 § 2 CIC 1983).

⁹⁴ To byl ostatně i příklad výše zmíněného Šackého konkordátu.

⁹⁵ Označení *Modus vivendi* je i v mezinárodním srovnání poměrně neobvyklé. Pokud je mi známo, použito bylo následně snad jen v případě konkordátu s Tuniskem z roku 1964 (dostupný online z: <https://www.iuscangreg.it/conc/tunisia-1964.pdf>).

⁹⁶ Podle A. Hobzy tak šlo bezpochyby o konkordát (HOBZA, A. *Poměr mezi státem a církví. Jeho vývoj a přítomný stav*, s. 178–197). O řádný konkordát naopak nešlo podle: GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 152.

⁹⁷ K postupu: PSP ČR. Sněmovní tisk 844/O Sml. mezi ČR a Svatým stolicí o některých právních otázkách. In: *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [online]. [cit. 2025-01-12]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw> ?O=9&CT=844&CT1=0.

⁹⁸ PAVLÍČEK, V. *O české státnosti. Úvahy a polemiky. Svazek III. – demokratický a laický stát*. Praha: Karolinum, 2009, s. 182. Učiněno tak bylo dekretem Pavla VI. z 30. 12. 1977.

⁹⁹ K tomu podrobně např. LÍPA, J. – DOLISTA, J. Ne-uzavření konkordátu mezi ČR a Svatým stolicí. *Prosopon Europejskie Studia Społeczno-Humanistyczne*. 2018, č. 4, s. 205–227.

Předkládací zpráva ke konkordátu (2024) již úvodem odkazuje na sjednanou smlouvu se Svatým stolicí z roku 2002, a to s tím, že na tuto obsahově navazuje. Jak však bylo upozorněno již v úvodu, z hlediska tématu příspěvku jde současný konkordát podstatně dál, neboť předcházející neratifikovaná smlouva z roku 2002 materii zpovědního tajemství vůbec neobsahovala.

Zpovědní tajemství je v konkordátu (2024) upraveno v čl. 4, podle něhož:

(1) *Česká republika uznává zpovědní tajemství.*

(2) *Pastorační pracovníci mají právo obdobné zpovědnímu tajemství za podmínek stanovených zákonem.*

3.2 Uznání zpovědního tajemství (čl. 4 odst. 1)

Z prvního odstavce čtvrtého článku konkordátu jasně vyplývá státem uznaná nedotknutelnost zpovědního tajemství, z níž konkordát nepřipouští (stejně jako kanonické právo) žádné výjimky. Ke slovům ministra zahraničí Lipavského, podle něhož „*smlouva nijak zpovědní tajemství neupravuje nad rámec současného právního řádu*“, neboť „*není ani stanoveno, že by zpovědní tajemství bylo nedotknutelné či absolutní*“,¹⁰⁰ je třeba kriticky uvést následující. Uznal-li stát bezvýhradně a bezvýjimečně zpovědní tajemství, které je podle kanonického práva absolutně neporušitelné (viz výše část 1.), uznal tím zpovědní tajemství *en bloc*, tj. i jeho neporušitelnost v rámci práva vnitrostátního. Opačný výklad je nejen v rozporu se smyslem a účelem čl. 4 odst. 1 konkordátu, ale i s obvyklým významem takového „uznání“ (viz dále). Na rozdíl od „*práva obdobného zpovědnímu tajemství*“ pro pastorační pracovníky (odst. 2) pak není ani stanoveno, že by byl výkon tohoto práva přiznán s omezeními, respektive toliko „*za podmínek stanovených zákonem*“. Jinak řečeno, stát se konkordátem zavázal respektovat zpovědní tajemství duchovních (kněží) Římskokatolické církve bezvýjimečně a v plném rozsahu.

Zavádějící je podle mého názoru i předkládací zpráva, podle níž „*konstatování ohledně uznávání zpovědního tajemství odráží současný stav upravený § 367 a 368 TrZ a § 124 OSŘ*“.¹⁰¹ Zatímco ve vztahu k § 368 tr. z. (neoznámení trestného činu) a § 124 o. s. ř. (povinnost mlčenlivosti) shora uvedené platí, ve vztahu k § 367 tr. z. (nepřekážení trestného činu) je podle mého názoru nezbytné přistoupit buďto k jeho úpravě, nebo k jeho výkladu takovým způsobem, který vyloučí trestní odpovědnost duchovních za nepřekážení trestného činu (viz kap. 2.3). Stanoví-li čl. 4 odst. 1 konkordátu bezvýjimečně a bezpodmínečně, že stát „*uznává zpovědní tajemství*“, není možné duchovní pod hrozbou trestněprávního postihu jakkoliv „*nutit*“, aby v souvislosti s překážení trestného činu sdělovali státním orgánům informace, které se dozvěděli v rámci svátosti smíření.

Spojení „*uznává zpovědní tajemství*“ nadto musí být vykládáno v souladu s obvyklým významem (čl. 31 odst. 1 Vídeňské úmluvy o smluvním právu), kterým bezpochyby není takový, v jehož důsledku by byla v přímém rozporu s kanonickým právem (viz část 1.) prolamována svátostní pečeť vyzrazením tajemství státním orgánům, byť „*s vidinou*“

¹⁰⁰ Senát schválil ratifikaci smlouvy s Vatikánem. In: ČT 24 [online]. [cit. 2024-01-26]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelewise.cz/clanek/domaci/zive-senat-posoudi-smlouvu-s-vatikánem-357365>.

¹⁰¹ PSP ČR. Předkládací zpráva ze dne 31. 10. 2024. Sněmovní tisk 844/0 [online].

možného překažení trestného činu. V opačném případě by ostatně formulace čl. 4 odst. 1 konkordátu zněla kupříkladu takto: „Česká republika uznává zpovědní tajemství, s výjimkou odpovědnosti duchovních za nepřekažení trestného činu“.

Shora uvedenému nasvědčují i právní úpravy v jiných evropských státech. S výjimkou Polska obsahují konkordáty všech sousedních zemí (Německa, Rakouska i Slovenska) ustanovení o uznání zpovědního tajemství. Do jisté míry podobný čl. 4 odst. 1 konkordátu s ČR je v tomto čl. 8 odst. 1 konkordátu se Slovenskem z roku 2001¹⁰² (byť tento poněkud nadbytečně zdůrazňuje, že nedotknutelnost zpovědního tajemství zahrnuje právo nevypovídat před všemi státními orgány). S odkazem na konkordát pak Slovensko přistoupilo v roce 2001 k novelizaci¹⁰³ trestního zákona, šlo-li o skutkovou podstatu nepřekažení trestného činu. Ta nově stanovila, že povinnost překazít trestný čin se nevztahuje na osobu, která by splněním této povinnosti porušila zpovědní tajemství. Totéž pak stanoví i § 341 odst. 4 současného slovenského trestního zákona z roku 2005. Uvedené je právní teorií vnímáno jako reflexe uznání zpovědního tajemství obsaženého v konkordátu.¹⁰⁴ Obdobně § 139 německého trestního zákoníku (StGB) upravuje „beztrestnost neoznámení plánovaných trestných činů“, přičemž v odst. 2 pamatuje (zjevně ve vazbě na čl. 9 Říšského konkordátu)¹⁰⁵ právě na zpovědní tajemství duchovních.

Nepřistoupí-li český zákonodárce v případě ratifikace konkordátu ke změně právní úpravy neoznámení trestného činu, například po vzoru Slovenska, bude potřeba vyložit § 367 tr. z. mezinárodně konformně. Tedy způsobem, který bude respektovat bezvýjimečné uznání neporušitelného zpovědního tajemství, a vyloučí trestní odpovědnost duchovních v případě neoznámení probíhajícího či připravovaného trestného činu, o němž se dozvěděli v souvislosti se zpovědí, a to pro „jinou závažnou újmu“ (§ 367 odst. 2 tr. z.) v podobě exkomunikace (jde-li o přímé vyjádření zpovědního tajemství). Jsem tedy toho názoru, že mezinárodně konformní výklad § 367 tr. z., který má mít přednost i před zrušením normy Ústavním soudem, je v daném případě možný [jakkoliv je systematicky vhodné v takovém případě z § 7 odst. 1 písm. e) *in fine* círk. z. vypustit dovětek, že státem uznanou ochranou zpovědního tajemství „není dotčena povinnost překazít trestný čin uložená zvláštním zákonem“]. Ostatně ne všechny evropské státy s uzavřeným konkordátem obsahujícím ustanovení o uznání zpovědního tajemství, obsahují explicitní vyluku z tohoto trestného činu pro duchovní. Příkladem, byť v mnoha ohledech značně problematickým, může být Rakousko, jehož trestní zákoník předpokládá jisté poměřování újmy hrozící duchovnímu za porušení zpovědního tajemství s následky nepřekažení trestného činu (§ 286 odst. 2 StGB).

Uznání zpovědního tajemství jako takového kritice nepodrobují a z pohledu beneficentů náboženské svobody je zcela logické, bude-li coby jedna z *res mixtae* garantována také v konkordátu. V různé míře a různými způsoby ostatně zpovědní tajemství uznává většina států, a to i těch vysloveně odlukových (včetně Francie, jakož i přinejmenším

¹⁰² Oznámenie č. 326/2001 Z.z., o uzavretí Základnej zmluvy medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou.

¹⁰³ Zákon č. 253/2001 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (§ 167 tr. z. byl doplněn o odstavec 4).

¹⁰⁴ GREGOR, M. In: GREGOR, M. a kol. *Konfesné právo*, s. 204.

¹⁰⁵ Konkordat zwischen dem Heiligen Stuhl und dem Deutschen Reich vom 20. Juli 1933 [Reichsgesetzblatt von 1933, II, 679ff].

některých států USA).¹⁰⁶ Jinak řečeno, dokonce ani odlukový konfesněprávní systém nutně nevylučuje uznávání zpovědního tajemství státem, respektive jeho „dovolávání se“ církvemi. Logicky však není naproti tomu uznáváno zpovědní tajemství u tzv. konfesních států *à rebours*.¹⁰⁷

Druhou otázkou samozřejmě je, zda má být ochrana zpovědního tajemství ve světském právu absolutní a bezvýjimečná (jak ji ve své podstatě uznává čl. 4 odst. 1 konkordátu – viz výše). To je však z mého pohledu především věcí politického rozhodnutí. Jak bylo naznačeno shora, v Evropě lze najít různé modely. Avšak i v případě „omezeného“ uznání zpovědního tajemství v konfesněprávních normách, respektive vyloučení zpovědního tajemství ve vztahu k některým trestným činům (část politické reprezentace tuto potřebu viděla zejména u sexuálních trestných činů), je nutné pamatovat na to, že podle kanonického práva je zpovědní tajemství absolutně neporušitelné (viz část I.). Duchovní v důsledku toho informaci o trestném činu (nejen) státním orgánům nesdělí (respektive podle kanonického práva ji ani vyzradit nesmí), a to bez ohledu na to, v jaké šíři bude zpovědní tajemství upraveno v právu světském.¹⁰⁸ Ustanovení čl. 4 odst. 1 konkordátu však poskytuje normativní „podklad“ pro respektování absolutního zpovědního tajemství, jak ho chápe právo kanonické, a to i ve vztahu ke skutkové podstatě nepřekážení trestného činu ze strany kněží (viz výše).

3.3 Právo obdobné zpovědnímu tajemství pro pastorační pracovníky (čl. 4 odst. 2)

Jako problematičtější lze z mého pohledu vnímat navazující ustanovení čl. 4 odst. 2 konkordátu, a především pak jeho „vysvětlení“ v předkládací zprávě.

V prvé řadě není z mého pohledu vhodné hovořit o „právu obdobném zpovědnímu tajemství“, když toto spojení se svým smyslem a účelem (alespoň, jde-li o církv. z.) vztahuje k náboženstvím, která neznají zpověď *sensu stricto* (viz část 2.1). Jak bylo upozorněno výše v první části příspěvku, zpovědníkem může být dle kanonického práva pouze kněz, nikoliv tedy jakýkoliv duchovní nebo dokonce jakýkoliv „pastorační pracovník“, jemuž však přesto konkordát přiznává jakési „právo obdobné zpovědnímu tajemství“.

Má-li již být jistá ochrana informací sdělených pastoračním pracovníkům v konkordátu obsažena, vhodnější se jeví například úprava obsažená v čl. 8 odst. 2 konkordátu se Slovenskem. Ten zakotvuje garanci nedotknutelnosti „informace“, která byla pod podmínkou mlčenlivosti (!) svěřena osobě vykovávající pastorační péči. Záměrně se přitom vyhýbá pojmu zpovědní tajemství, neboť ani podle kanonického práva o svátost smíření (zpověď) nejde. Pokud má být přistoupeno k poskytnutí ochrany informací svěřených při výkonu ústavně zaručené náboženské svobody i jiné osobě než duchovnímu, respektive

¹⁰⁶ Jde-li o Francii, lze odkázat již na čl. 434-1 ve spojení s čl. 226-13 Code pénal. Byť se čl. 226-13 vztahuje na „profesní“ tajemství obecně (bez bližší specifikace), nauka pod něj zahrnuje například i osoby kněží (MASSIE, A. L'accompagnement spirituel: questions pour une Charte. *Les Nouvelles théologiques*. 2025, č. 2). Ochraňuje „profesní tajemství“ však na základě výluky obsažené v čl. 226-14 1o nedopadá mimo jiné na případy sexuálního zneužívání. V případě USA coby příkladu země, kde byla realizována „přátelská“ odluka státu a církve, ke zpovědnímu tajemství historicky blíže např. HOGAN, E. A. Modern problem on the privilege of the confessional. *Loyola Law Review*. 1951, No. 1, s. 3.

¹⁰⁷ K vymezení pojmu a příkladům viz např. TRETERA, J. R. – HORÁK, Z. *Konfesní právo*, s. 42–44.

¹⁰⁸ *Cum grano salis* v tomto směru žádná právní úprava v reálu nezaručí skutečně účinné vyšetřování všech trestných činů, o nichž se v souvislosti se zpovědní dozví duchovní.

v případě katolické církve knězi (v takovém případě však již nelze hovořit o zpovědním tajemství), je otázkou, proč se smluvní strany více neinspirovaly v zahraničních konkordátech, včetně slovenského.

Pojem pastorační pracovník není v zákonu o církvích (ani v jiném právním předpise) definován, v církevní praxi jsou však pastoračními pracovníky také duchovní hierarchicky nedosahující kněžích (jáhnové) a především laici. Jinými slovy, pastorační pracovník vůbec nemusí být duchovním. To je patrné i ze systematického výkladu, když např. čl. 9 odst. 1 konkordátu samostatně zmiňuje duchovní pracovníky a pastoračními pracovníky, respektive duchovní péči a pastorační péči. Předkládací zpráva naproti tomu uvádí, že „cílem ustanovení odstavce 2 není rozšířit okruh osob, které mají právo obdobné zpovědnímu tajemství, nad rámec daný § 367 a 368 TrZ a § 124 OSŘ. Odkaz na podmínky stanovené zákonem v odstavci 2 tohoto článku zaručuje, že se v případě pastoračních pracovníků bude vždy jednat pouze o duchovní ve smyslu § 368 TrZ“.¹⁰⁹

Smyslem čl. 4 odst. 2 konkordátu je však podle mého názoru naopak rozšíření ochrany informací, které se dozvěděly osoby odlišné od kněžích. Ostatně pro samotné kněží čl. 4 odst. 2 konkordátu v podstatě žádný význam nemá, neboť těmto svědčí státem uznané zpovědní tajemství (zahrnující i informace, které se tito dozvěděli ve funkční vazbě na ni – viz 2.1). „Vysvětlení“ podané v předkládací zprávě je ostatně nesprávné nejen z komparativního pohledu a z důvodu přehlížení systematického výkladu konkordátu, ale již proto, že by se čl. 4 odst. 2 konkordátu stal v takovém případě fakticky obsoletní.

Na straně druhé je třeba přiznat, že pokud čl. 4 odst. 2 konkordátu odkazuje na podmínky stanovené zákonem (na rozdíl od odstavce prvního uznávajícího bezvýjimečně zpovědní tajemství), není toto ustanovení mezinárodní smlouvy povahy *self-executing*,¹¹⁰ pročež nemůže založit její přímý účinek.¹¹¹ To však nic nemění na tom, že čl. 4 odst. 2 konkordátu má interpretační význam a představuje mezinárodněprávní závazek státu podle čl. 1 odst. 2 Ústavy.¹¹² V případě sporu při provádění konkordátu je pak čl. 14 předpokládáno diplomatického jednání mezi stranami.

Závěr

Zpovědní tajemství je v kanonickém právu absolutně neporušitelné, přičemž za jeho přímé vyjádření dopadá na kněze (který je v Římskokatolické církvi jako jediný oprávněn svátost smíření udělovat) automatická exkomunikace. Český právní řád zpovědní tajemství již v současné době uznává, byť pouze jako „zvláštní“ právo přiznané jen některým církvím. Nezbytným předpokladem přitom je, aby církev disponovala „duchovními“. Přestože si duchovní ustanovuje každá církev sama v rámci své autonomie, z judikatury Ústavního soudu je nutno dovodit, že domáhá-li se někdo státem uznané mlčenlivosti

¹⁰⁹ PSP ČR. *Předkládací zpráva ze dne 31. 10. 2024. Sněmovní tisk 844/O* [online].

¹¹⁰ Jakkoliv může být v praxi obtížné určit, které ustanovení mezinárodní smlouvy má povahu *self-executing*, a které nikoliv, ve vztahu k čl. 4 odst. 2 konkordátu je podle mého názoru závěr poměrně jasný. Ustanovení bezprostředně odkazuje na (dosud neexistující) zákon, který má stanovit ve vztahu k pastoračním pracovníkům zákonné podmínky pro uplatnění práva.

¹¹¹ MLSNA, P. In: RYCHETSKÝ, T. – LANGÁŠEK, T. – HERC, T. – MLSNA, P. a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*, s. 109.

¹¹² Ibidem.

v souvislosti se zpovědním tajemstvím, nabývá pojem „duchovní“ rovněž vnější roviny, přičemž není vyloučeno, aby soud (či jiný orgán veřejné moci) sám aplikoval příslušný vnitřní předpis církve.

Situaci, kdy v současné době může, byť velmi raritně, dojít ke kolizi církevního práva na straně jedné a světského (konfesního) práva na straně druhé, je neoznámení probíhajícího či připravovaného trestného činu (respektive jeho nepřekážení), o němž se duchovní dozvěděl v souvislosti se zpovědí. Přestože již dnes podle mého názoru umožňuje § 367 tr. z. (nepřekážení trestného činu) takový výklad, který vyloučí odpovědnost duchovních za tento trestný čin, po ratifikaci konkordátu bude podle mého názoru již vzhledem k nutnosti mezinárodně konformního výkladu třeba upřednostnit neporušitelnost zpovědního tajemství před případným nepřekážením trestného činu. Ustanovení čl. 4 odst. 1 konkordátu se Svatým stolcem, které bezvýjimečně a bezpodmínečně uznává zpovědní tajemství, by představovalo *self-executing* normu obsaženou v prezidentské mezinárodní smlouvě. Jinak řečeno, novelizace § 367 tr. z. není podle mého názoru nezbytně nutnou, jakkoliv slovenská úprava může sloužit jako vhodná inspirace.

Přímo aplikovatelným naopak nebude čl. 4 odst. 2 konkordátu zakotvující „právo obdobné zpovědnímu tajemství“ také pro pastorační pracovníky, kteří přitom nejsou legálně definováni. S tvrzením předkládací zprávy, že účelem tohoto ustanovení nemá být rozšíření okruhu osob, kterým má svědčit uznání jisté mlčenlivosti, se neztotožňuji. Nehodlá-li stát snad ve skutečnosti přiznat ochranu informací svěřených jiným osobám než (v případě Římskokatolické církve) kněžím, respektive odmítá-li snad tento okruh osob rozšiřovat, nemá čl. 4 odst. 2 konkordátu v současné podobě své opodstatnění.

V předkládací zprávě ke konkordátu, která pochopitelně nemůže omezit jeho normativní působnost, se žel objevují jisté nepřesnosti a zavádějící tvrzení, z nichž některé se pokusil tento příspěvek uvést na pravou míru. To je potřebné tím spíše, že v případě ratifikace konkordátu se Svatým stolcem patrně budou v rámci reciprocity uzavřeny obdobné smlouvy i s jinými církvemi, projeví-li o to zájem.

The Seal of Confession in the Czech Law (not only) in Light of the Concordat with the Holy See

Tomáš Grygar

Abstract: This paper deals with the relatively overlooked matter of the sacramental seal in the Czech law, which is becoming increasingly relevant especially as a result of the Concordat with the Holy See of October 2024. The article first briefly introduces the seal of confession in the canon law and emphasizes its absolute inviolability, which is not always consistently respected by the secular law. Subsequently, it analyses selected confessional law norms concerning the protection of the sacramental seal under the Czech law, especially § 7(1)(e) of the Churches Act and § 367 and 368 of the Criminal Code, among others in the light of the negotiated concordat. The author points out that if the State has recognised the the sacramental seal in the concordat without reservation and without exception, it has also recognised its inviolability under the national law.

Keywords: the sacramental seal, confessional law, clerics, the autonomy of the church, non-transgression of a crime, protection of information